

چگونه توانستم با استفاده از راهکارهای خلاق، فرهنگ مطالعه و کتابخوانی را در دانش آموزانم تقویت کنم؟

مطهره حیدری کبریتی^۱

^۱ کارشناسی علوم تربیتی و آموزگار ابتدایی

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، تقویت فرهنگ مطالعه و کتابخوانی در دانش آموزان می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و روش گردآوری داده ها توصیفی است. جامعه مورد بررسی دانش آموزان کلاس چهارم دبستان آیت الله ارباب ناحیه ۳ استان اصفهان می باشد که تعداد آن ها ۳۶ نفر بوده، در اجرای این پژوهش، نمونه گیری به عمل نیامده و جامعه حاضر به عنوان نمونه در نظر گرفته شده است. ابزارهای مورد استفاده در این اقدام پژوهی، فهرست ثبت مشاهدات، مصاحبه و پرسش نامه محقق ساخته می باشد. در راستای تحلیل داده های این پژوهش از آمار توصیفی استفاده شده است. نتایج حاصل از تحلیل داده های بدست آمده حاکی از آن است که سطح مطالعه و کتابخوانی دانش آموزان بسیار کم می باشد. پس از مطالعه کتب، اقدام پژوهی های مرتبط، مقالات معتبر و استفاده از راهکارهای پیشنهادی همکاران، والدین و مدرسین طرح خوانا، اقدامات لازم تدوین، برنامه ریزی و راه حل های اساسی نظیر؛ (تشکیل کتابخانه کلاسی، دعوت از قصه گو، داستان گویی، معرفی کتاب، نمایش، پاورپوینت، بازدید مجازی از کتابخانه، و...) جهت رفع مشکل اجرا شد. نتایج حاصل از تحلیل داده های بدست آمده از شواهد نوع دوم (جلسه مجازی با والدین و همکاران، خودارزیابی دانش آموزان، فهرست ثبت مشاهدات) حاکی از آن است که؛ علاقه دانش آموزان به مطالعه و کتابخوانی بیشتر شده به طوری که زمان بیشتری از اوقات فراغت خود را به مطالعه می پردازند. به عبارت دیگر؛ پیامدهای حاصل از اجرای راهکارهای پیشنهادی در این پژوهش مثبت ارزیابی شده و موجب تقویت فرهنگ مطالعه در دانش آموزان می گردد.

واژه های کلیدی: راهکارهای خلاق، مطالعه، کتابخوانی، دانش آموزان

مقدمه

علم از آن نقطه وازآن زمان آغاز شد که بشر به فکر حل مسائل مختلف زندگی افتاد. به عبارت دیگر، تاریخ تولد علم مصادف با تاریخ تولد بشر است. (دلاور، ۱۳۹۰، ۵).

کتاب و مطالعه کتاب و میزان گرایش به مطالعه، امروزه یکی از شاخص های توسعه یافتگی به شمار می آید؛ چراکه مطالعه، نقش برجسته ای در بالابردن آگاهی و دانش افراد دارد و یکی از عناصر اصلی توسعه در هر جامعه ای، وجود انسان های آگاه و باسواد است (اسدی سروسنانی و کرمی، ۱۳۸۷).

با وجود آنکه ایران، کشوری فرهنگی شمرده می شود، همواره در گزارش های آماری به میزان پایین بودن مطالعه در میان مردم و فقر مطالعاتی در آن اشاره شده است (رحمانی، ۱۳۸۴) و سرانه مطالعه در کشور ما در وضعیت نامطلوبی قرار دارد (بهزادی و محمودی، ۱۳۹۷). یکی از علل اصلی این امر بی توجهی به آموزش صحیح مطالعه و ایجاد انگیزه مطالعاتی است (رحمانی، ۱۳۸۴).

در اوایل قرن ۲۰ علاقه به مطالعه و عادت به آن، بیشتر جنبه تفنن و سرگرمی داشت و تنها اهل ادب و تحقیق خود را محتاج به مطالعه مرتب و مداوم می شمردند. تحول اقتصادی و عظیمی که در امر پیشرفته علم و صنعت در کشورهای متمدن جهان ایجاد شد، تعمیم تعلیمات عمومی که نتیجه نیازمندی های شدید به کارگران و افراد متخصص برای گرداندن چرخ عظیم صنعت بود؛ مسئله کتاب و مطالعه کتاب را از حالت انفرادی خارج و به مسئله عمومی و پایه ای از تحصیل و تربیت تبدیل کرد. نقطه آغازین این حرکت عظیم فرهنگی باید آشنایی والدین مربیان و دست اندرکاران مسائل تعلیم و تربیت با نقش کتاب و کتابخوانی در زندگی فردی و اجتماعی و همچنین ایجاد روحیه عادت به مطالعه، روش صحیح و یادگیری بهتر در کودکان و نوجوانان باشد (جوادی، ۱۳۸۷). کودکان و نوجوانان در گروه سنی ای قرار دارند که اگر بتوان از کودکی، آنها را به مطالعه و کتابخوانی تشویق کرد، این عادت در بزرگسالی، نیز همراه آنها خواهد بود (اصنافی حاجی زین العابدینی و دانشمند، ۱۳۹۷).

مدرسه به عنوان دومین نهاد اجتماعی که کودکان و نوجوانان بیشتر زمان را بعد از خانه در آن سپری می کند یکی از عوامل مهم در تشویق کودکان و نوجوانان به مطالعه است. اگر معلمان و مسئولان کتابخانه های مدارس با جدیت، انگیزه مطالعه کتابهای غیر درسی را در کودکان پرورش دهند، این امیدواری وجود خواهد داشت که کودکان ما بخشی از اوقات فراغت خود را با کتابهای مناسب سپری کنند (میرامند، ۱۳۸۹). کاملاً مشخص است که، جامعه اگر بخواهد پیشرفت کند نیاز به افرادی دارد که اهل مطالعه و پژوهش باشند و بتوانند دانسته های خود را در قالب زبان گفتاری در جمع کثیری ارائه دهند؛ که این امر مستلزم وجود معلمانی توانمند است که از همان دوران دبستان دانش آموزان را به مطالعه علاقمند کرده و با شیوه های مطالعه و پژوهش آشنا سازند.

با توجه به مطالب مطرح شده، بدیهی است که جهت رفع فقر مطالعاتی، ارائه روش های مناسب در راستای تقویت فرهنگ مطالعه و کتابخوانی امری ضروری است. لذا در این پژوهش سعی شده است تا با مطالعه پژوهش های انجام شده در این زمینه و هم چنین استفاده از پیشنهادات و تجارب همکاران، در نهایت راهکارهایی در راستای این امر ارائه گردد، راهکارهایی که کاربست آن در این پژوهش نه تنها می تواند به حل مشکل کمک کند بلکه زمینه پیشرفت دانش آموزان را در دیگر عرصه ها فراهم می نماید.

توصیف وضعیت موجود و بیان مسئله

درباره اهمیت مطالعه می توان گفت که، خلقت روحانی انسان با خواندن کتاب شروع شده و روز قیامت نیز هرکسی باید سرگذشت عمل خود را قرائت کند. در عصر حاضر همه ی علما و دانشمندان تعلیم و تربیت به مطالعه و خواندن کتاب سفارش کرده اند و معتقدند که هنوز مطالعه ی کتاب از اصلی ترین منابع یادگیری است. به طوری که اظهار داشته اند میزان یادگیری

از راه مطالعه و کتابخوانی بیشتر از سایر وسایل و رسانه های دیداری و شنیداری است (اکبری، ۱۳۸۲، ۴۱). چنانچه ویشتاین ومایر عنوان کرده اند: " ما به طور معمول از شاگردان خود انتظار داریم که خوب درس بخوانند، مسئله حل کنند و مقدار زیادی اطلاعات را به خاطر بسپارند؛ در حالیکه روش های صحیح مطالعه و به خاطر سپاری اطلاعات را به آنان آموزش نداده ایم." در واقع اساس منطقی آموزش بر این اصل استوار است که به دانش آموزان یاد بدهیم چگونه یاد بگیرند، چگونه به خاطر بسپارند و چگونه مسأله حل کنند. دانش آموزان بایستی همانطور که خواندن، نوشتن و حساب کردن را یاد می گیرند، نحوه ی مطالعه و یادگیری را نیز بیاموزند. (خیابانی، ۱۳۸۱، ۱۰)

واقعیت این است که تقویت فرهنگ مطالعه با شیوه های نوین یادگیری سازگارند و معلمانی که به دنبال شیوه های نوین باشند عموماً به سراغ این نوع کار می روند. باید روی آموزش معلمان در این جهت به طور جدی کار کرد. در این راه معلم ها باید اولین قدم ها را خود بردارند. ذات نایافته از هستی بخش / کی تواند که شود هستی بخش / خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از آن صفت آبدهی (نیازی، ۱۳۹۴: ۵) مهم این است که معلمی به اینجا برسد که من باید خود اهل مطالعه باشم تا به دانش آموزانم الگوی مناسبی ارائه بدهم. (نیازی، ۱۳۹۴: ۵)

اینجانب مطهره حیدری کبریتی، دارای مدرک کارشناسی آموزش ابتدایی بوده و از سال ۱۳۹۱ به خدمت در آموزش و پرورش استان اصفهان پرداخته ام و امسال، سمت آموزگاری در دبستان آیت الله ارباب، واقع در ناحیه ۳ استان اصفهان را بر عهده داشته‌ام. این مدرسه بالغ بر ۵۰۰ نفر دانش آموز و ۲۰ کادر آموزشی می باشد. اکثر مردم ناحیه ۳ کارمند هستند و در ادارات مختلف مشغولند. سطح سواد و فرهنگ مطالعه‌ی والدین بالا است ولی بیشتر از اینکه برای افزایش فرهنگ مطالعه در فرزندان شان سرمایه‌گذاری کنند، نسبت به کلاس های فوق برنامه نظیر؛ موسیقی، ورزش، زبان، ظاهر و لباس آن ها حساس اند. مدرسه ی ما دارای کتابخانه می باشد ولی اکثر کتاب های آن قدیمی است و در آموزش های مجازی و روزهای ترکیبی به دلیل شرایط کرونایی، کتابخانه بسته و مسؤلی برای آن تعیین نشده که دانش آموزان بتوانند از آن استفاده کنند. و با وجود این که ناحیه ۳ دارای چند کتابخانه‌ی عمومی در موقعیت های مختلف شهر است، اما به جز افراد معدودی که به کتابخانه نزدیک هستند، استقبال چندانی از کتابخانه نمی‌شود و اکثر دانش‌آموزان عضو کتابخانه نیستند.

جامعه ی هدف ما دانش آموزان کلاس چهارم ۱ با ۳۶ دانش آموز می باشد. با وجود اینکه تشکیل کتابخانه کلاسی در تمامی سال های خدمتم و هم چنین امسال در لیست برنامه های کلاسی ام بوده است؛ مشاهده می کردم که دانش آموزان علاقه چندانی به مطالعه ندارند و اکثر آن ها از عضویت در کتابخانه و امانت و مطالعه کتاب، امتناع می ورزیدند و با بهانه های مختلف نظیر؛ داشتن کلاس های فوق برنامه زیاد، تکالیف متنوع و نداشتن زمان کافی، عدم علاقه خود به مطالعه و کتابخوانی را توجیه می کردند. این رفتار و عملکرد دانش آموزان، مانند پتکی بر سر من کوفته می شد، بدین خاطر، این موضوع را با سایر همکارانم در میان گذاشتم و متوجه شدم این فقط مشکل کلاس من نیست و سایر معلمان نیز در این مورد، ابراز ناراحتی می کردند. متأسفانه آموزش و پرورش در ایران از ابتدا تاکنون اقدامات مفیدی در رابطه با ایجاد تقویت روحیه ی مطالعه در دانش آموزان، انجام نداده است. دانش آموزان در طول تحصیل خود با شیوه های مطالعه و پژوهشگری آشنا نمی شوند و مطالعه را فقط خواندن کتاب های درسی و پاسخ گویی به سؤالات معلمشان می دانند؛ که البته گاهی اوقات، حتی از نوشته های متن کتاب هم، آگاهی کامل در سطح درک و فهم به بالا را ندارند و تنها به حفظ متن کتاب می پردازند. همین دانش آموزان هنگامی که وارد جامعه می شوند، توانایی سخنرانی، تفکر نقاد، داوری و دفاع مستدل و منطقی از خود را ندارند، این افراد به احتمال زیاد نخواهند توانست افرادی اثرگذار در جامعه باشند و به راحتی تحت تأثیر افکار غرب قرار خواهند گرفت.

البته در سال های اخیرستاد تألیف کتب درسی به موضوع مطالعه و کتابخوانی نگاه ویژه ای داشته است. ازجمله اینکه در برخی از دروس کتاب نوشتاری جدیدالتألیف پایه ی چهارم تکلیفی با عنوان کتابخوانی ارائه شده است که البته تنها کتاب های داستانی را مد نظر قرار داده است و سایر حوزه ها را نادیده گرفته است.

از آنجایی که با ترویج و گسترش کتاب و کتابخوانی می توان علاوه بر دستیابی به دستاوردهای نوین بشری در زمینه دانش و فرهنگ و پیشینه اندیشه ها، عقاید و تجلیات فکری و خلاق بزرگان فکر و اندیشه، به سفارش ها و توصیه های دینی و

اسلامی که در آن ها کتاب و کتابخوانی جایگاهی بس ارجمند و متعالی دارد، عمل نمود. در واقع آراسته شدن به فضایل اخلاقی، مقابله با خرافات و انحرافات فکری و جلوگیری از خودباختگی در برابر بیگانگان در سطح جامعه در گرو افزایش دانش و آگاهی یکایک افراد جامعه است و این مهم نیز با درک ارزش و جایگاه کتاب و اهتمام به مطالعه ی آن مرتبط است؛ بنابراین، مطالعه و کتابخوانی، ابزار اصلی افزایش سطح آگاهی و دانش همگان است (فاضلی، ۱۳۹۴). در سایه ی کتابخوانی پیشبرد اهداف فرهنگی و اجتماعی جامعه میسرتر می شود. مطالعه ی کتاب های مفید و ارزشمند به دانش آموزان فرصت می دهد تا با تأمل در مطالب و محتوای کتاب ها، حقیقت زندگی خود را بیابند، ظرفیت ها و مهارت های شناختی وجودشان را ارتقا بخشند و در همان حال، از لذتی واقعی و کمیاب بهره گیرند.

مطالعات و تحقیقات صورت گرفته حاکی از آن است که؛ تقویت فرهنگ مطالعه امری است بسیار مهم که اگر به موقع صورت نگیرد مشکلاتی را برای فرد به بار خواهد آورد که عبارتند از: به وجود آمدن فردی منفعل، فاقد اندیشه و توسری خور در جامعه، ایجاد لجاجت و سر سختی در پذیرش یافته های جدید علمی و لذت نبردن از آن ها، تحت تاثیر فضای مجازی و افکار غرب و سایر محیط های کذب قرار گرفتن. پس پیرو مباحث مطروحه می توان گفت فقر مطالعاتی دانش آموزان، معضلی اساسی و آسیبی جدی در پیشروی نظام آموزش و پرورش کشور است و ادامه ی این وضعیت مانعی جدی در تحقق بخشیدن به اهداف فرهنگی جامعه به شمار می رود. برای برون رفت از این وضعیت و به منظور نیل به توسعه ی فرهنگی جامعه، تقویت عوامل مؤثر بر فرهنگ کتابخوانی در میان دانش آموزان بسیار حائز اهمیت است و بدون توجه به این موضوع، نمی توان بر این مانع جدی، فائق آمد.

با توجه به اینکه تحقیقات معدودی در زمینه تقویت فرهنگ مطالعه صورت گرفته است که تنها مخاطبین آن دانشجویان بوده است و این قبیل پژوهش ها نتوانسته مشکل مطرح شده را مرتفع نماید، لذا با توجه به اهمیت این موضوع و تربیت آینده سازانی فهیم، منتقد، اهل مطالعه و صاحب نظر برای این مرز و بوم، سعی در اجرای پژوهش ذیل داشته ام.

هدف اصلی پژوهش:

تقویت روحیه مطالعه در دانش آموزان چهارم ابتدایی با استفاده از راهکارهای خلاق.

در این پژوهش به منظور رسیدن به هدف اصلی فوق، سه پرسش مطرح گردیده که در راستای رسیدن به هدف اصلی پژوهش می باشد.

- چگونه توانستم با راهکارهای خلاق، انگیزه دانش آموزانم را به مطالعه افزایش دهم؟
- چگونه توانستم با راهکارهای خلاق، میزان مطالعه روزانه دانش آموزانم را افزایش دهم؟
- چگونه توانستم با راهکارهای خلاق، مهارت شرکت فعال در بحث و تدریس کلاسی را به دانش آموزانم بیاموزم؟

گردآوری اطلاعات اولیه (شواهد ۱)

برای این که تصویر روشنی از وضع موجود داشته باشیم لازم است داده ها و اطلاعات لازم را در این زمینه جمع آوری نماییم. لذا در این پژوهش سعی گردید که با استفاده از روش های ذیل اطلاعات مورد نیاز جمع آوری گردد.

- مطالعه علمی و آگاهانه از منابع معتبر
- مشاهده رفتار و بررسی برنامه ریزی روزانه ی دانش آموزان
- پرس و جو از والدین همکاران و افراد متخصص در زمینه ی آموزش

۱. مطالعه ی علمی از منابع معتبر: قبل از هر اقدامی لازم بود که درباره ی موضوع مورد بررسی و آزمودنی ها شناخت کافی داشته باشیم لذا منابع و مقالات علمی پژوهشی مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت. همان که می دانیم مطالعه بر وزن مفاعله و

ریشه ی آن طلع، هم خانواده ی طلوع و به معنی برآمدن و نمایان شدن و آغاز خواندن است و عبارت است از، به کارگیری مجموعه ی حواس فرد یا خواننده در عبور دادن از مقابل دیدگان، به طوری که آن مطالب سبب درک و موجب یادگیری ماندگاری در ذهن شود (صافی، ۱۳۹۲، ۱۳).

کتابخوانی و مطالعه، سیر در اندیشه و تفکر دیگران و گشودن پنجره ای به دنیای ناشناخته هاست و در صورتی که صحیح انجام گیرد. باعث پرورش قوای عقلانی می گردد و نسلی روشن، آگاه، بیدار و جهان آشنا می پروراند (صافی، ۱۳۹۲، ۱۴). اطلاعات و در نهایت تکوین شخصیت انسان از راه کتاب است که چهره ی اجتماع را می بیند و با روش هایی که باید در پیش بگیرد آشنا می شود (ظهیری ناو و رجبی، ۱۳۹۰).

مطالعه برای دانش آموزان، ضرورتی حیاتی به حساب می آید. با این حال، پرداختن به مطالعه، آن هم مطالعه غیر درسی متأثر از عوامل بسیاری است و از آن جمله، انگیزه افراد نسبت به آن است. این عامل که نقشه تحریک کننده ای برای مطالعه دارد، در کسب عادت به مطالعه و تغییر در عادت های معمول زندگی، اهمیت زیادی داشته، تا آنجا که به نظر لاین و بیانگر یکی از مراحل تغییر در عادت، انگیزه است (استیگر، ۱۳۷۷). انگیزه مطالعه می تواند عادت، وظیفه، گذراندن اوقات فراغت، آگاهی از مسائل جاری، نیاز زندگی روزمره، ارضای علایق ذوقی، حرفه ای و وسعت بخشیدن به این نوع علایق، پاسخگویی به نیازهای اجتماعی و شخصی، رشد عمومی و ارضای نیازهای مبرم روحی و معنوی باشد و با توجه به اهمیت سواد و مطالعه و تبدیل جوامع به جوامع اطلاعاتی، شکل گیری دنیای جدید، چون عصر اطلاعات و دانایی، ضرورت مطالعات غیر درسی را کامل مشخص می کند (سامانیان، ۱۳۸۴). و یکی از عواملی که به نظر نقش مهمی در توسعه مطالعه و انگیزه مطالعات غیردرسی درمیان دانش آموزان دارد، آموزش. مطالعات نشان داده است که، آموزش روشهای مطالعه به دانش آموزان، می تواند در نحوه یادگیری آنها، نقش موثری داشته باشد. کاربرد فنون بهتر، مطالعه را آسان تر، سریع تر و لذت بخش تر می سازد؛ در نتیجه علاقه خواننده نسبت به مطالعه افزایش می یابد و سبب می شود تا او به مطالعه بیشتر بپردازد (زیدآبادی، ۱۳۹۵).

ایجاد روحیه ی خلاق و تربیت نسلی مطالعه گر، یکی از مهم ترین اهداف نظام تعلیم و تربیت است؛ رسیدن به این مهم نیازمند بستری مناسب است که در آن بستر، معلم انگیزه کافی برای هدایت روند تعلیم و تربیت به سوی فعالیت های پژوهشی را داشته باشد و جریان آموزش را در مدار پایین ترین سطح آموزش یعنی سطح دانش و محفوظات صرف قرار ندهد. این امر مستلزم طراحی سیستم آموزشی خلاق، وجود امکانات لازم برای انجام وظایف محوله از فضای آموزشی کافی گرفته تا کتابخانه، کارگاه کامپیوتر، آزمایشگاه و کارگاه، فضای ورزشی و... است (فهندژ و معصومی، ۱۳۸۳، ۷).

مطالعه ی تجسسی، یکی از مؤثرترین روش های یادگیری است؛ که از طریق آن می توان حجم بزرگی از مطالب علمی را به طریق درست در حافظه ذخیره کرد و به موقع مناسب از آن استفاده نمود. اگر یادگیرنده با روش های تجسس و پژوهش مخصوص هر رشته آشنایی بیشتر کسب کند انواع یادگیری در یک زمینه ی دانش برای وی آسان تر می شود (سیف، ۱۳۹۰، ۱۷۴). راهبرد های مطالعه و یادگیری یک فرایند نظام مند بوده که به وسیله یادگیرندگان مورد استفاده قرار می گیرد و موجب درک عمیق و وسیع از مطالب خوانده شده می شود و شامل به کارگیری بعضی از رفتارها و افکار و عملکردها در طول یادگیری، با هدف کسب اطلاعات بیشتر و ذخیره سازی دانش های جدید در حافظه و ارتقای مهارت ها است. راهبرد های مطالعه و یادگیری شامل نگرش، انگیزش، کنترل زمان، اضطراب، تمرکز، راهنمای مطالعه، راهبردهای آزمون، خود آزمایی و انتخاب ایده اصلی است که اگر توسط معلمان در مدارس اجرا شود؛ می تواند در افزایش انگیزه و میزان مطالعه غیر درسی در دانش آموزان مؤثر باشد (صاحب الزمانی وزیرک، ۱۳۹۰).

دراین راستا، هم چنین به پیشینه تجربی تحقیق پرداختم تا بتوانم با شناخت کامل تر موضوع و مفاهیم اصلی آن، راهکارهای منطقی انتخاب کرده و از تکرار تحقیقات انجام شده پرهیز کنم که به صورت مختصر در زیر آمده است:

پژوهش های اخیر در زمینه ی تعلیم و تربیت تأکید کرده است که، عادت به مطالعه که در نظر بسیاری از مردم، خصلتی ذاتی است، یک امر اکتسابی است. یعنی همان طور که یک کودک خواندن و نوشتن و حساب کردن را یاد می گیرد، می تواند مطالعه را هم بیاموزد و عادت مطالعه در روند اجتماعی شدن او مانند دیگر الگوهای رفتاری ایجاد می شود. ازاین سبب باید روش مطالعه را به او آموخت و او را به مطالعه عادت داد (صافی، ۱۳۹۲).

اصنافی زین العابدینی و دانشمند (۱۳۹۷)، در پژوهش خود دریافتند که از نظر آموزگاران مقطع ابتدایی استان مازندران، شاخص ترویجی کتابخوانی (قصه گویی، شعرخوانی، جلسات معرفی و نقد کتاب، خواندن گروهی، برگزاری مسابقات و نمایشگاه کتاب و نمایش فیلم و پویانمایی در بهبود مهارت کتابخوانی دانش آموزان مؤثر است. زیدآبادی (۱۳۹۵)، نیز دریافت که بین میزان یادگیری دانش آموزان آموزش دیده با شیوه مهارت های مطالعه در قیاس با گروه کنترل تفاوت وجود دارد.

یداللهی، محمدی بردبری و محمدی (۱۳۹۴)، دریافتند میانگین استفاده دانش آموزان از کتب غیر درسی ۳/۴ صدم از ۵ بوده است، که این میانگین در بین دختران ۴/۹ و در بین پسران ۳/۸۹ صدم بوده است.

فاضلی (۱۳۹۴) در اقدام پژوهی خود جهت ترویج فرهنگ مطالعه بین دانش آموزان متوجه شد که با استفاده از راهکارهایی نظیر، تجهیز کتابخانه آموزشگاه و جذابیت آن، برپایی نمایشگاه کتاب در مدرسه، جایزه فرهنگی، مشق خواندنی، تشویق دانش آموزان کتابخوان، عضویت در کتابخانه شهر، ایستگاه مطالعه و... می توان دانش آموزان را به مطالعه تشویق نمود.

خنیفر، طاهری و سیار (۱۳۹۳)، در پژوهش خود نشان دادند به منظور ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی بایستی، نگاهی همه جانبه و کلی در به کارگیری روش های متنوع از جمله؛ راهکارهای اجرایی _ کاربردی سازمانی و کلان اجتماعی _ فرهنگی و برنامه های کاربردی داشت و نیز به نقش رسانه، مسئولین و مدیران اجرایی در ترویج مطالعه توجه کافی کرد.

شیخی، کرمی و کرمی (۱۳۹۳)، در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که باور و نگرش فردی به مطالعه غیر درسی، یکی از ۸ عاملی است که بر میزان و نحوه ترغیب به مطالعه غیر درسی و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان مؤثر است.

عصاره و نظری (۱۳۹۰)، در بررسی شان نشان دادند که بین میزان مطالعه آزاد دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که اختلاف میانگین دختران و پسران در زمینه عوامل ترغیب کننده مطالعه به صورت عوامل خانوادگی و وسایل ارتباط جمعی در پایه های تحصیلی مختلف معنادار است.

در پژوهشی محمدی جهرمی (۱۳۸۹)، دریافت بین مطالعات غیر درسی و وضعیت تحصیلی رابطه مستقیمی وجود دارد. رضایی (۱۳۹۶) در اقدام پژوهی خود تحت عنوان "راههای علاقمند کردن دانش آموزان به مطالعه" دریافت که با اجرای راهکارهای آموزش روش های مطالعه، برگزاری مسابقات، تشویق دانش آموزان به عضویت در کتابخانه شهر، بازدید علمی، ایفای نقش و... می توان دانش آموزان را به مطالعه علاقمند کرد.

دیانی و تقی پناهی (۱۳۸۷)، دریافتند بین انگیزه های اهمیت، شناخت، نمره و رقابت از لحاظ میزان برخورداری تفاوت وجود دارد. بین کلیه عوامل مؤثر بر انگیزه های مطالعه بر اساس جنسیت، مقطع تحصیلی، معدل تکالیف درسی و عضویت دانش آموزان ابتدایی در کتابخانه تفاوت وجود دارد.

شعبانی و فاضل (۱۳۸۱)، نشان دادند که دانش آموزان پسر، مطالعه غیر درسی کمتری نسبت به دختران دارند. دانش آموزان پایه دوم، ساعات کمتر و صفحات بیشتری را نسبت به دیگر پایه ها، صرف ساعت مطالعه غیر درسی می کنند و گرایش های موضوعی بین دانش آموزان پسر و دختر متفاوت است.

کیکاس و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی به بررسی تاثیر حمایت فردی معلم بر مهارت های خواندن کودکان و علاقه به کلاسهای درس با سبک های مختلف آموزش پرداختند. نتایج نشان داد که روابط بین حمایت فردی و مهارت های درک مطلب و خواندن بعد از خواندن دانش آموزان کلاس های مختلف با سبک های مختلف آموزشی متفاوت بود.

کاو و همکاران (۲۰۱۵)، در پژوهشی به بررسی تفریحی خواندن و مطالعه در میان دانش آموزان سال سوم دبیرستان سنت اندرو پرداخته اند. یافته ها نشان داد که درصد پاسخ دهندگان به صورت تفریحی مطالعه نمی کردند، بلکه در خواندن

مشارکت می کردند تا از پس امتحانات خود برآیند و برای اهداف شخصی تفریح و یا کسب اطلاعات مطالعه نمی کردند. تحقیق نشان داد که اکثر پاسخ دهندگان، تلویزیون تماشا کردن را به عنوان مانع بدی در مطالعه تفریحی می دانند.

منصور و همکاران (۲۰۱۳)، در پژوهشی به بررسی توسعه و پایداری عادات خواندن و ایجاد انگیزه مطالعه در میان نوجوانان پرداخته اند. یافته های این تحقیق نشان داد که عامل اصلی در توانایی خواندن از خانه و والدین در اوایل کودکی نشأت می گیرد. از سوی دیگر اگر چه والدین و فرزندان خود را برای مطالعه تشویق می کنند و علایق خوانشی را پایدار می سازند؛ اما به نظر می رسد نیروی قوی تری از سوی همسالان در به وجود آوردن این علاقه و انگیزه مطالعه دخیل باشد.

دایرون (۲۰۱۱)، در پژوهش خود با عنوان "استفاده از کتب و مجلات الکترونیکی به منظور تقویت و انگیزه خواندن در کتابخانه های آموزشی از دانشگاه پرنس کانادا"، به این نتیجه دست یافت که تعداد زیادی از دانش آموزان وقت زیادی را صرف مطالب اینترنتی می کنند؛ لذا، معلمان و کتابداران به درک اثرگذاری انگیزشی ابزارهای دیجیتال و پذیرش روش های تشویق مطالعاتی برای تقویت عادات مطالعه هدایت می شود.

با توجه به اینکه پژوهش های اندکی به صورت تجربی به تاثیر راهکارهای آموزش کتابخوانی بر افزایش انگیزه مطالعه و میزان مطالعه غیر درسی دانش آموزان ابتدایی پرداخته اند و با توجه به اینکه در این زمینه خلا پژوهشی وجود دارد. اقدام پژوهی حاضر در پی پاسخگویی به این سوال اساسی است که "آیا راهکارهای خلاق بر افزایش انگیزه مطالعه و میزان مطالعه غیر درسی دانش آموزان ابتدایی مؤثر است؟"

۲. برگزاری جلسه با والدین: در جلسات مجازی و حضوری آموزش خانواده، بیشتر والدین از مطالعه ی بسیار کم فرزندانشان و هم چنین صرف زمان زیادی به بازی های اینترنتی، تماشای تلویزیون، استفاده از گوشی همراه و سرگرمی های دنیای مجازی مانند؛ تشکیل گروه های بازی آنلاین، معرفی انواع بازی ها در رسانه های مجازی شکایت داشتند. در این قدم بعد از صحبت پیرامون اهمیت مطالعه و کتابخوانی، از آن ها خواستم پیشنهادات خود را جهت رفع این مشکل بیان کنند تا بتوانم در فرآیند انتخاب راهکار، از راه حل های مؤثر بهره ببرم. (پیوست در cd مستندات، شواهد نوع ۱)

۳. مشاهدات شخصی: امیر المؤمنین علی (ع) از پیامبر نقل کرده اند که: ما انبیا مأمور شده ایم تا با مردم به اندازه درک وفهمشان سخن بگوییم. لذا از امور مهمی که باید برای ترویج دینداری و کاهش گریز از دین صورت گیرد مردم شناسی و مخاطب شناسی است (رستگار، ۱۳۸۴، ۵۲). بدین منظور یکی دیگر از روش های جمع آوری اطلاعات که استفاده کردم مشاهده رفتار دانش آموزان بود.

در این قدم حاصل مشاهدات خود را در رابطه با میزان شرکت فعال و داوطلبانه دانش آموزان در بحث های کلاسی تکمیل نمودم که به شرح زیر است:

جدول شماره ۱- جدول فراوانی افراد فعال و منفعل در ترم اول سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

افراد داوطلب و فعال	افراد منفعل	
۶	۳۰	فراوانی
٪ ۱۶,۶	٪ ۸۳,۴	درصد فراوانی

نمودار شماره ۱- جدول درصد فراوانی افراد فعال و منفعل در ترم اول سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

با وجود اینکه حتی در آموزش های مجازی در بستر شاد، دانش آموزان را به مطالعه، تحقیق و حتی تدریس و آمادگی به پاسخگویی به سؤالات فراتر از کتاب تشویق می کردم، اما تنها ۱۶٫۶٪ از دانش آموزانم مطالعه خارج از کتاب داشته و قادر به صحبت پیرامون مبحث مورد نظر، فراتر از سطح کتاب بودند و ۸۳٫۴٪ نه تنها علاقه ای به مطالعه نداشتند، بلکه خواندن کتاب های درسی را نیز به اجبار و اکراه والدین انجام می دادند، حال آن که به گفته والدین، در فضای مجازی با دوستان خود گروه های بازی اینترنتی راه اندازی کرده بودند و بیشتر اوقات خود را در آن جا می گذراندند.

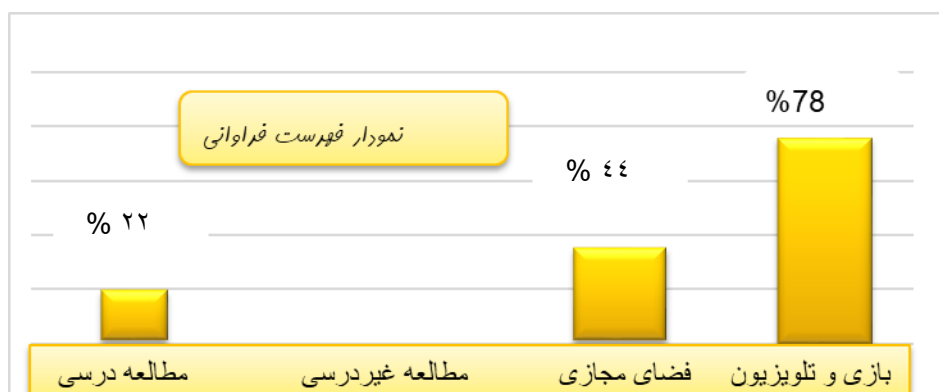
۴۴ نتایج مصاحبه و جلسه شورای آموزگاران: امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند: "لَا مُطَاهَرَةَ كَالْمَشْوَرَةِ" هیچ پشت گرمی و محکم کاری در کارها مطمئن تر از مشورت کردن نیست. (نهج البلاغه، حکمت ۱۰۹). باتوجه به مضمون حدیث، یکی دیگر از ابزارهای مناسب، استفاده از تجربیات همکاران می باشد. بدین منظور در گروه همکاران در فضای مجازی و مصاحبه حضوری با برخی از همکارانم، راهکارهای اجرایی و پیشنهادات آن ها جهت تقویت روحیه مطالعه و کتابخوانی در دانش آموزان را جویا شدم. همکاران اظهارنظرهای بسیار جالب و جامعی داشتند که جمع بندی آن به شرح زیر است: همکاران پایه چهارم اظهار داشتند که بهترین زمان جهت اقدام معلم برای این کار، پایه اول و حتی پیش دبستانی می باشد. همکاران پنجم، تراکم بالای کلاس، زمان ناکافی و حجم زیاد کتاب ها را مانعی جهت رسیدگی به مطالعه خلاق در دانش آموزان دانستند. همکاران ششم، پیچیدگی مباحث کتاب ها به خصوص ریاضی و علوم وخسته شدن دانش آموزان، طولانی و گسترده گی برخی مباحث درسی، وجود دانش آموزان بیش فعال در کلاس، کمبود فرصت آموزشی و ازدحام کلاسها را عاملی جهت باز ماندن از فرصت مطالعه و اقدام معلم در این راستا معرفی کردند. مدیر مدرسه گفت که روش تدریس و معلم می تواند در ایجاد انگیزه در دانش آموزان به مطالعه تأثیر زیادی داشته باشد، معاون آموزشی دیدگاه والدین و عملکرد مطالعاتی آن ها را در این امر مهم دانست و گفت: چه بسا، فرزندان والدینی که به مطالعه اهمیت نمی دهند، در آینده توانایی گفتگوی مستدل و منطقی در جمع را نخواهند داشت و به مرور دچار عدم اعتماد به نفس و افسردگی خواهند شد. در آخر، مدرس اسبق طرح خوانا، بی اهمیتی بودن این دروس رابه ورود نرم افزارهای جدید وبازی های رایانه ای نسبت داد. همکاران محترم با علاقه فراوانی که برای حل مشکل از خود نشان می دادند راهکارهایی به شرح زیر ارائه دادند. (متن صورت جلسه به پیوست می باشد).

- اجرای یک زنگ مطالعه در فضای کتابخانه کلاس
- اجرای تحقیق، تدریس در زمینه های مختلف علمی، داستانی، مذهبی با نرم افزارهای مختلف
- صحبت علمی دانش آموزان، اجرای قصه، شعر و نمایش دانش آموزان در مراسم صبحگاه
- قصه گویی توسط معلم جهت ایجاد انگیزه ی بیشتر دانش آموزان
- به چالش کشیدن دانش آموزان در مورد موضوعات مختلف
- ایجاد انگیزه با استفاده از روش های مختلف

۵. بررسی برنامه ریزی روزانه دانش آموزان از نظر میزان مطالعه و عدم مطالعه: با فرم نظرسنجی مجازی در کلاس از دانش آموزانم خواستم تا اولویت علاقه به مطالعه درسی، غیر درسی، فضای مجازی، بازی و تلویزیون را بیان کنند، که حاصل نظرسنجی به شرح زیر می باشد: (پیوست در مستندات، شواهد نوع ۱)

نمودار شماره ۲- درصد میزان زمان مطالعه و عدم مطالعه در ترم اول سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱

جدول شماره ۲- جدول درصد نسبی میزان زمان مطالعه و عدم مطالعه در ترم اول سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱

دسته	مطالعه درسی	مطالعه غیردرسی	فضای مجازی	بازی و تلویزیون
درصد	۲۲٪	۰	۴۴٪	۷۸٪

برنامه ریزی دانش آموزان را از نظر اولویت میزان زمان اختصاص یافته به مطالعه و سایر فعالیت های روزانه مورد بررسی قرار دادم و به نتایجی بدین شرح رسیدم :

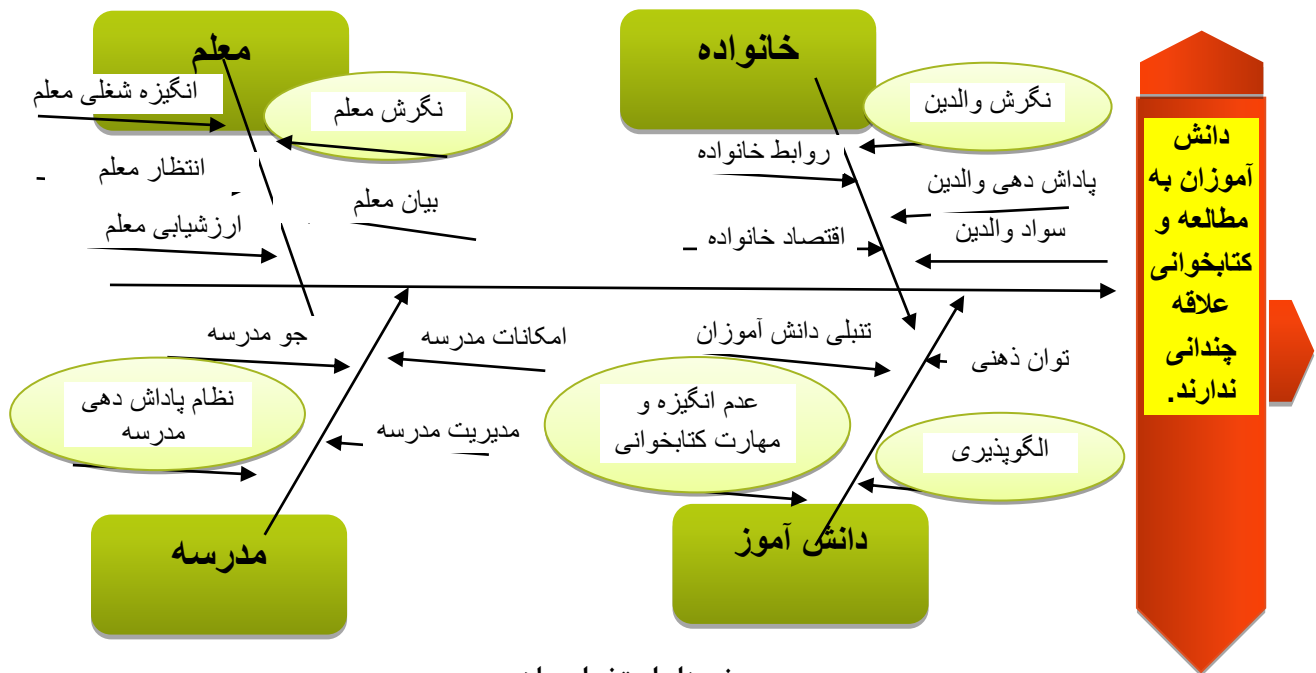
الف. مطالعه غیردرسی: (۰) ب. مطالعه ی درسی: (۲۲٪)

ج. فضای مجازی: (۴۴٪) د. بازی و تلویزیون: (۷۸٪)

تجزیه و تحلیل داده ها

دراین گام سعی کردم که با تفسیر آنچه از داده های اولیه بدست آورده ام، به درستی حدس و گمان خود پی برده وموانع سر راه را پیدا کنم. اگر بتوانم در چارچوب عقلی ومنطقی، طبقه بندی جامع وکاملی از اطلاعات وداده ها بدست آورم بدون شک راه حل های مناسبی پیدا خواهم کرد تا به حل درست مسأله دست یابم واقدامات مناسبی ارائه دهم. دراین پژوهش بهتر دیدم که از نمودار استخوان ماهی که برای شناسایی عوامل بوجود آورنده مشکل به کار می رود.(ناصح، فتح قریب، ۱۳۹۴، ۳۳) استفاده کنم.

با کنار هم قراردادن اطلاعات بدست آمده، توانستم نقش چهار عامل دانش آموز، خانواده، مدرسه، معلم را از جوانب مختلف بدست آورم و در نمودار زیر، شاخه های مربوط به هریک از عوامل را مشخص کردم و قوی ترین عوامل را در بیضی گنجاندم.

نمودار استخوان ماهی

طبق شواهد اولیه و تجزیه تحلیل آن ها در نمودار بالا، چهار عامل فوق می توانند، میزان مطالعه روزانه دانش آموز را تحت تأثیر قرار دهند که با توجه به نتایج و عواقب عدم مطالعه کافی در دانش آموزان، که موجب پرورش افرادی منفعل در جامعه می شود و با استفاده از توانایی تجربی خودم و بهره گیری از پژوهش های مرتبط در این زمینه، با استعانت از ذات پاک الهی می توانم بر عوامل اصلی گنجانده شده در نمودار: نوع نگرش خانواده و معلم تأثیر گذار باشم و با اجرای راهکارهای خلاق، تغییر در نظام پاداش دهی مدرسه و شناساندن الگوی مناسب و روش های صحیح مطالعه، به دانش آموزان کلاس، انگیزه لازم جهت تقویت فرهنگ مطالعه و کتابخوانی را برای آن ها به ارمغان آورم. قابل ذکر است که سایر عوامل از توانایی تغییر توسط محقق خارج می باشد و در این پژوهش مورد بررسی قرار نخواهد گرفت.

بررسی راه حل های موجود و انتخاب راه جدید (موقتی)

در این پژوهش سعی گردیده است به منظور انتخاب راه حل های برتر به مشورت با همکاران، مدرس طرح خوانا، بحث و گفتگو با معاونت فرهنگی مدرسه و سایر همکارانی که در این زمینه تخصص داشتند پرداختم. بدین منظور متنی تهیه کرده و در فضای مجازی، پیشنهادات و تجارب آن ها در زمینه تقویت روحیه مطالعه و کتابخوانی در دانش آموزان را جمع آوری و از نظرات سازنده آن ها در فرآیند اقدام پژوهی بهره بردم. خودم نیز به مطالعه بیشتر پژوهش ها و کتاب های مرتبط در این زمینه و هم چنین بررسی امکانات موجود در مدرسه پرداختم تا شاید بتوانم با در نظر گرفتن امکانات موجود در محیط نظیر سی دی های آموزشی، کتابهای موجود در مدرسه، بهترین راهکارها را برگزینم. بعد از بررسی پیشنهادات ارزنده همکاران و مطالعات خودم راهکارهای اجرایی به شرح زیر انتخاب شد.

تدوین برنامه مدون برای اجرای برنامه های آموزشی

برگزاری کارگاه آموزشی برای والدین

ایجاد انگیزه در دانش آموزان و تشویق آن ها به شیوه های متنوع و خلاق

ارائه و معرفی الگوی مناسب مطالعه و کتابخوانی (برگرفته از پژوهش اصنافی زین العابدینی و دانشمند ۱۳۹۷). آموزش راههای مطالعه توسط معلم و اجرای عینی روش ها (برگرفته از مقاله خنیفر، طاهری و سیار، ۱۳۹۳) بازدید حضوری از کتابخانه مدرسه و بازدید مجازی از کتابخانه ملی با نظر اقدام پژوه استفاده از نظرات و پیشنهادات همکاران در جین اجرای راهکارها اجرای روش های دانش آموز محور با نظر مدرس طرح خوانا (برگرفته از اقدام پژوهی رضایی، ۱۳۹۶).
اجرای طرح جدید و نظارت بر آن (گام ها)

"هرکس نداند کاری را از کجا آغاز نماید، از به سر انجام رساندن آن در می ماند" امام جواد(ع)
طبق این حدیث، برنامه ریزی بسیار مهم است. بنابراین قبل از شروع هر کاری، نیازمند یک برنامه مدون برای اجرای برنامه های آموزشی هستیم که طی جلسه ای که با شورای آموزگاران داشتیم قرار بر این شد که بعد از برگزاری کارگاه آموزشی و جلسه با والدین، راهکارهای انتخابی به اجرا گذاشته شود. یکی از همکاران نقش فیلمبرداری و مدیر و معاون پرورشی و سایر همکاران نقش مشاور و نقاد را بر عهده داشته باشند. بدین ترتیب از آنجایی که اولین کانون ارتباط دانش آموزان در خانه و خانواده می باشد و نوع نگرش و تفکر والدین به مطالعه و کتابخوانی نقشی مستقیم در الگوگیری و نوع نگرش دانش آموزان دارد و تحقیقات نشان می دهد که دانش آموزان بیشترین تأثیر را از والدین خود دریافت می کنند و این امر تأییدی بر این واقعیت است که عادت به مطالعه کردن از سنین پایین شکل می گیرد و نقش خانواده در شکل گیری این عادات حائز اهمیت است (شیخی، ۱۳۹۳). بدین منظور با فرستادن دعوت نامه خدمت والدین دانش آموزانم از آن ها خواستم که در جلسه ای که در تاریخ ۱۱ آبان ماه، روز سه شنبه به منظور تقویت فرهنگ مطالعاتی تشکیل می شود حضور یابند به جز ۴ تن از والدین بقیه حاضر بودند، یکی از شیوه های اتخاذ شده برای حل مشکل فقر مطالعاتی دانش آموزان، دادن اطلاعات به والدین در زمینه اهمیت مطالعه در سرنوشت فرزندان و اهمیت نقش الگویی آنان در زمینه مطالعه و کتابخوانی بر فرزندانشان بود. در ابتدا هدف از برگزاری جلسه برای آن ها شرح داده شد و سپس با همفکری و مشورت با والدین راهکارهایی جهت تقویت نقش الگویی به آن ها جهت کاربست در منزل ارائه گردید که عبارتند از: تشکیل کتابخانه برای دانش آموز در منزل، افزایش سرانه مطالعاتی والدین در خانه، بازدید از کتابخانه های سطح شهر و عضویت در آن ها، دعوت از فرزند جهت گفتگوی علمی پیرامون کتابهای خوانده شده روبه روی مهمانان و... (مستندات کامل تمام راهکارهای اجرایی در CD راهکارها موجود است).

* شهید مطهری نقل می کنند: «پیامبر(ص) وقتی که معاذ بن جبل را برای تبلیغ دین به یمن فرستاد، به او چنین فرمود: «یا مَعَاذُ بَشَرٍ لَا تُنْفِرْ وَ یَسْرُوْا لَا تُعَسِّرْ»؛ می روی برای تبلیغ اسلام، اساس کارت تبشیر و مژده و ترغیب باشد، کاری بکن که مردم مزایای اسلام را درک کنند و از روی میل و رغبت به اسلام گرایش پیدا کنند. نکته ای که پیغمبر اشاره کرد این بود که «بَشَرٍ وَ لَا تُنْفِرْ»؛ کاری نکن که مردم را از اسلام فرار بدهی و متنفر بکنی. مطالب را طوری تقریر نکن که عکس العمل روحی مردم فرار از اسلام باشد.» بنابر فرمایش پیامبر من در اینجا سعی کردم انگیزه دانش آموزانم را با بهره گیری از روش های مختلف افزایش دهم. در این راستا به منظور علاقه مند کردن دانش آموزانم به مطالعه، با اجازه از مدیر دبستان، در یکی از کلاس های آزاد مدرسه، با همکاری تعدادی از دانش آموزانم و استفاده از کتاب های موجود در کتابخانه مدرسه، کتابخانه کوچکی تشکیل داده و آن را با تصاویر و سخنان زیبا در مورد اهمیت مطالعه و کتابخوانی آراستم. بعد از آماده شدن کتابخانه، بازدید با حضور تمام دانش آموزان از کتابخانه انجام دادیم و بعد از تشویق دانش آموزان همیار، دو مسئول انتخاب شده برای کتابخانه، قوانین را برای دانش آموزان شرح داده و به سؤالات فرد فرد آن ها جواب دادند. هم چنین جهت ایجاد انگیزه ی دانش آموزان، زنگی به عنوان زنگ مطالعه در برنامه درسی اختصاص دادم که آن ها را به کتابخانه ی کلاس بردم و از آن ها خواستم تا کتاب مورد علاقه خود را از لیست انتخاب کنند و مطالعه نمایند. بعد از اتمام مطالعه از آن ها خواستم که خلاصه داستان را بنویسند و یا صدای خود را ضبط کرده و در گروه کلاسی به اشتراک بگذارند و خودم و سایر دوستان بازخورد می دادیم. از دیگر اقداماتی که در راستای ایجاد انگیزه دانش آموزانم انجام دادم این بود که، از خود آن ها خواستم تا کتاب های خود را جهت استفاده سایر دوستانشان به کلاس بیاورند و معرفی کنند. از این کتاب ها در زنگ های هنر و انشا برای نمایش، نقاشی و خلاصه کردن

استفاده می شد و بدین ترتیب اطلاعات دانش آموزان زیاد می شد، علاقه بیشتری به تهیه کتاب و مطالعه پیدا می کردند و سعی می کردند در میزان مطالعه از یکدیگر سبقت بگیرند. در راهکار بعدی، هفته نامه ای با تصاویر و چاپ رنگی در مورد مباحث علمی تحت عنوان هفته نامه تریچه چاپ کرده و در تابلوی اعلانات کلاس نصب کردم، سپس برای انتشار شماره های بعدی از دانش آموزان خواستیم که نقاشی، شعر، مطالب و دست نوشته های حاصل از مطالعات خود را، در فضای مجازی برایم ارسال کنند، تا بعد از بررسی و تأیید، با نام و تصویر خود آن ها چاپ شود. و به هرکدام از افراد همکار، یک هفته نامه و جایزه اهدا شد، در این نشریه، جهت ترغیب دانش آموزان به مطالعه و تحقیق، یک معما هم طرح می شد که هر هفته به نفرات برتر، به قید قرعه جوایزی اهدا می شد. در طرحی دیگر به منظور فعال کردن دانش آموزان در کلاس و علاقه مندی به مطالعه و افزایش دامنه ی لغات و جملات آنان، یک داستان نیمه تمام را شروع می کردم و از هر دانش آموز می خواستم یک جمله به آن اضافه کند تا زمانی که داستان به اتمام برسد. در راهکار تشویقی هر هفته یک کتابخوان برتر، جهت افزایش مطالعات دانش آموزان، مسابقه ای ترتیب داده و قرار بر این شد که هر هفته، دانش آموزانی که کتاب های بیشتری مطالعه کرده و بتوانند خلاصه آن ها را برای سایر دوستان خود بگویند یا خلاصه را نوشته و تحویل دهند جایزه بگیرند. هم چنین جهت تشویق و تقویت روحیه مطالعه و افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان از افراد فعال کلاس در زمینه مطالعه، نمایش، شعر و قصه گوئی خواستم تا کارهای خود را در مراسم صبحگاه و در حضور ۵۰۰ نفر اجرا کنند.

* همان طور که منصور و همکاران (۲۰۱۳)، در پژوهش خود ذکر کرده است الگوی مناسب مطالعاتی برای دانش آموزان بسیار مهم است و دانش آموزان روابط نزدیکی با معلم و گروه همسالان خود داشته، از آنها تأثیر پذیری زیادی دارند و سعی در همانند سازی با آموزگار و همشاگردی مورد مقبول دیگران دارند. برای همین در این راهکار از رتبه های برتر مسابقات کتابخوانی سطح ناحیه و استان در مقطع ابتدایی دعوت کردم که در مورد موفقیت های و رتبه های خود در زمینه کتابخوانی سخن گفته و سپس روش های موفقیت آمیز خود در کتابخوانی را برای دانش آموزان شرح دهند. هم چنین باتوجه به این که یکی از دانش آموزانم مطالعاتی فراتر از رده سنی خود داشت از او خواستم تا کتاب های را که مطالعه کرده در کلاس به دوستانش معرفی کرده و در مورد محتوای آن ها برای دوستانش صحبت کند. سپس جهت تشویق سایر دانش آموزان به مطالعه او را جمع کلاسی تشویق کردم. جهت الگوبری بعد از هماهنگی با مدیر، در مراسم صبحگاه، قصه ای با لباس محلی و تقلید صدا برای تمام دانش آموزان مدرسه تعریف کردم. در طرحی دیگر، با همکاری دانش آموزان، اقدام به نوشتن شعر در مورد کلاس و دانش آموزان نمودیم. هم چنین از یک خانم قصه گو و همکار پایه ششم که باتجربه بود و مطالعات زیادی داشت، دعوت کردم تا برای دانش آموزان کلاس صحبت کنند، تا هم دانش آموزان برای مطالعه انگیزه پیدا کنند و هم با روش های مختلف ایراد سخنرانی، گویندگی و قصه گوئی آشنا شوند.

* از آنجایی که، کتابخوانی و مطالعه، سیر در اندیشه و تفکر دیگران و گشودن پنجره ای به دنیای ناشناخته هاست. به همان حال که رها شدن از تنهایی نیز با آن فراهم می آید و در صورتی که صحیح انجام گیرد. باعث پرورش قوای عقلانی می گردد و نسلی روشن، آگاه، بیدار و جهان آشنا می پروراند و یکی از دلایل عدم علاقه ی دانش آموزان به مطالعه، عدم آشنایی با روش صحیح مطالعه می باشد (صافی، ۱۳۹۲، ۱۴). در این راهکار، به عنوان معلم، شیوه های مختلف مطالعه نظیر، خواندن بدون نوشتن، حاشیه نویسی، خلاصه نویسی و... را برای دانش آموزان توضیح دادم و به طور عینی روش ها را در مطالعه ی کلاسی اجرا نمودیم.

* طبیعی است که جنبه آموزشی روش نمایشی مؤثرتر و پرجاذبه تر از روش گفتاری صرف است؛ چرا که روش نمایشی همزمان گوش و چشم مخاطب را به کار می گیرد. از این رو، در آموزش مفاهیم بهتر است تا آن جا که امکان دارد مواد و مطالب آموزشی به صورت نمایشی ارائه گردد و بازدید از یک کتابخانه بزرگ و دیدن خیل کتب در زمینه های مختلف، باعث افزایش انگیزه دانش آموزان جهت عضویت در کتابخانه و تقویت فرهنگ مطالعه و کتابخوانی در آن ها می شود لذا سعی کردم با هماهنگی و مساعدت مدیر، زمانی را جهت بازدید حضوری از یکی از کتابخانه های سطح شهر برنامه ریزی کنم ولی متأسفانه علی رغم تلاش های من و مدیر جهت بازدید حضوری از یکی از کتابخانه های کودک و نوجوان، با توجه به شرایط سطح شهر،

مبنی بر وجود ویروس کرونا و رعایت پروتکل ها، هیچکدام از مسئولین کتابخانه های شهر، مجوز حضور را صادر نکردند. بدین خاطر، بعد از همفکری با مدیر، معاونین و سایر همکاران، به صورت گروه گروه، دانش آموزان را جهت بازدید به کتابخانه مدرسه بردم و معاونت پرورشی بخش های مختلف کتابخانه را معرفی و راهکارهایی جهت تقویت روحیه مطالعه به دانش آموزان ارائه نمود. هم چنین در زمان آموزش مجازی در سامانه شاد، لینک بازدید آنلاین از کتابخانه ملی و مطالعه آنلاین را به اشتراک گذاشتم و سپس گفتگوی صوتی را در گروه فعال کرده و از آن ها خواستم که خلاصه کتاب و مطالعات خود را برای دوستانشان به اشتراک بگذارند.

* همه اذعان داریم که هرچه دانش آموز در فرآیند تدریس و سایر برنامه ها فعال تر و درگیرتر باشد، بیشتر با آن ارتباط برقرار کرده و با تعمق بیشتری آن را فرا می گیرد برای همین در عصر حاضر روی روش های فعال مانور داده می شود (رضایی، ۱۳۹۶). در همین راستا در این گام، از راهکارهای دانش آموز مدار بهره ی زیادی بردم که به شرح زیر است

- دانش آموزان از بین موضوعات درسی، علمی، مذهبی، داستانی و... به دلخواه یک یا چند مورد را انتخاب کرده، با استفاده از نرم افزارهای موجود، درمورد آن تولید محتوا تهیه و در کلاس درس مجازی و حضوری ارائه دادند. هم چنین با اطلاعات جمع آوری شده خود، به سؤالات دوستانشان پاسخ داده یا آن ها را به سایت، منبع یا کتاب معتبری ارجاع می دادند.
- در این روش دانش آموزان یکی از داستان های کتاب های موجود در خانه، کلاس یا هر جای دیگر انتخاب کرده و در قالب قصه گویی با تقلید صدا، با بازیگران پنهان در کلاس اجرا کردند.
- برای همین در این روش دانش آموزان نمایش هایی از داستان های مورد مطالعه خود را خیلی خلاقانه اجرا کردند.
- در زنگ انشا، از دانش آموزان خواستم تا داستانی به زبان خود بنویسند، سپس کتاب داستانی درست کرده و در زنگ هنر با کمک سایر دوستان یا اعضای خانواده برای هر قسمت داستان، نقاشی بکشند. بعد از آماده شدن کتاب، از آن ها خواستم تا کتاب خود را به دوستانشان معرفی و خلاصه یا نمایش آن را اجرا کنند.

- طی جلسه ای که با والدین کلاس داشتم متوجه شدم که یکی از دانش آموزان در کلاس نجوم شرکت کرده و کتابهای زیادی در این زمینه تهیه و مطالعه نموده است. به منزله الگودهی مناسب به دانش آموزان و تشویق به مطالعه از او خواستم تا حاصل مطالعات خود را در اختیار دوستانش قرار داده و به سؤالات آن ها در این زمینه پاسخ دهد.
- همانطور که اشاره شد مسئولیت اجرای برنامه ها برعهده ی بنده بود و مسئولیت فیلم گرفتن و عکس برداری از فرایند کار در مدرسه برعهده ی یکی از همکاران بود و از آنجایی که تهیه ی عکس و فیلم از تمامی مراحل، باعث می شد که در تمرکز دانش آموزان اختلال ایجاد گردد، تنها از برخی از فعالیت های صورت گرفته جهت نمونه برای استفاده ی همکاران و بررسی روند کار، عکس و فیلم تهیه گردیده است. در هر زمان در فرآیند کار سعی می کردم از نظرات همکاران ناظر بر اجرای راهکارها استفاده کنم و قبل و بعد از انجام هر کدام از راهکارها با یکی از همکارانم که فوق لیسانس تحقیقات آموزشی دارد، مشورت می کردم و از تجربیات ایشان بهره می بردم.

یکی از معلمان که شاهد اجرای کار من بود نسبت به مکان اجرای راهکارها که کلاس بود دید انتقادی داشت. او معتقد بود که تنوع در محیط آموزشی موجبات تأثیر مثبتی بر روحیه دانش آموزان دارد، بنابر این سعی شد که برخی از جلسات در محوطه ی آموزشگاه برگزار گردد، حال آن که جمعیت زیاد مدرسه و تداخل زنگ ورزش سایر پایه ها با کلاس ما، مانع از بهره وری کامل از فضای باز آموزشگاه می شد.

یکی دیگر از همکاران بعد از دیدن فیلمی از فعالیت های دانش آموزان، اظهار داشت که وجود فیلمبردار در کلاس موجب تصنعی شدن حالات و عملکرد دانش آموزان می گردد. لذا در ادامه سعی گردید از پایه ی گوشی همراه برای فیلمبرداری استفاده گردد.

هم چنین معاون پرورشی آموزشگاه که شاهد کتاب های موجود در کتابخانه بود پیشنهاد داد که بهتر است کتاب های کتابخانه کمی بالاتر از سطح دانش آموزان باشد که برای فهم آن، بیشتر تلاش، تحقیق و ممارست کنند و بنده هم با همفکری سایر همکاران، هشت کتاب فراتر از محدوده سنی را در کتابخانه کلاس گنجاندن و برای مطالعه آن ها، امتیاز ویژه در نظر گرفتم.

گردآوری اطلاعات پس از اجرای راه حل (شواهد ۲)

همانطور که برای شناخت مشکل و ارائه راه حل نیازمند اطلاعاتی بودیم، برای سنجش میزان تأثیر راه حل ها و اقدامات انجام شده نیز نیازمند برخی اطلاعات هستیم. که به صورت کمی و کیفی ارائه می شود (تمامی مستندات شواهد نوع ۲ به پیوست می باشد).

شاخص های کیفی وضعیت موجود

- ❖ دانش آموزان نسبت به ابتدای سال در مطالعه کتب غیردرسی فعال تر شده بودند.
- ❖ به علت بالا رفتن سطح اطلاعاتشان، اعتماد به نفس بالایی به دست آوردند.
- ❖ برای مطالعه و تحقیق کمتر از قبل به اینترنت مراجعه می کردند.
- ❖ در گفتارشان، لغات جدیدی دیده می شد.
- ❖ از هر موقعیتی جهت مطالعه ی بیشتر استفاده می کردند.
- ❖ در کتابخانه بیشتر سمت کتاب های متناسب با سن خود می رفتند.
- ❖ نسبت به مطالعه ی کتب فراتر از سنشان علاقه ی بیشتری پیدا کرده بودند.
- ❖ نسبت به اوایل سال، علاقه به بیان یافته ها و مطالعاتشان در کلاس و مراسم صبحگاه داشتند.
- ❖ پاسخگوی قدرتمندی برای سؤالات دوستانشان در زمینه های مطالعاتی خود بودند.

شاخص های کمی وضعیت موجود

• ارزیابی دانش آموزان از نظر اولویت فعالیت ها

در اواخر اردیبهشت ماه ۱۴۰۱ بعد از انجام راهکارهای انتخابی، در بستر گروه شاد، نظر سنجی مجددی در مورد میزان زمان اختصاص یافته به ۴ آیتم زیر انجام دادم که به نتایج زیر رسیدم: از ۳۶ دانش آموز، ۹۱٪ به مطالعه غیر درسی، ۳۶٪ به مطالعه درسی، ۰٪ به فضای مجازی و ۱۸٪ به بازی و تلویزیون علاقمند بودند که خلاصه آن در جدول و نمودار زیر آمده است:

دسته	مطالعه درسی	مطالعه غیردرسی	فضای مجازی	بازی و تلویزیون
درصد	۳۶٪	۹۱٪	۰	۱۸

جدول شماره ۳- جدول فراوانی میزان اولویت فعالیت ها در ترم اول سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

نمودار شماره ۳- فراوانی میزان اولویت فعالیت ها در ترم اول سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

• ارزیابی دانش آموزان از نظر میزان فعالیت در بحث های کلاسی

در ترم دوم، به ثبت مجدد مشاهدات خود در زمینه تعداد افراد فعال و منفعل در بحث ها، مطالعه و کتابخوانی، داستان گویی و اجرای نمایش پرداختم که به نتایج قابل توجهی رسیدم: از ۳۶ دانش آموز، ۳۲ نفر کاملاً فعال و ۴ نفر تا حدودی منفعل بودند، که خلاصه آن در جدول و نمودار آمده است:

جدول شماره ۴- جدول فراوانی افراد فعال و منفعل در ترم ۲ سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

افراد داوطلب و فعال	افراد منفعل
۳۲	۴
۸۸٫۸۸٪	۱۱٫۱۱٪
فراوانی	درصد فراوانی

نمودار شماره ۴- جدول درصد فراوانی افراد فعال و منفعل در ترم ۲ سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

ارزیابی تأثیر اقدامات جدید و تعیین اعتباران

نتایج بدست آمده از جمع آوری داده ها پس از اجرای راهکارهای پیشنهادی حاکی از آن است که تأثیر اقدامات انجام گرفته در پژوهش مثبت ارزیابی می شود. بدین منظور سؤالات اصلی پژوهش مورد تجزیه تحلیل قرار گرفته اند. در این قسمت به بررسی سؤالات پژوهش پرداخته می شود که در ذیل به آن ها اشاره می گردد:

الف) بررسی سؤال اول پژوهش

چگونه توانستم با راهکارهای خلاق، انگیزه دانش آموزانم را به مطالعه افزایش دهم؟ جهت پاسخ گویی به این سؤال نظرات افراد ذیربط به صورت کتبی و شفاهی جمع آوری گردید که به شرح زیر است:

طبق سخنان والدین: (فیلم وعکس بازخورد والدین در cd قسمت مستندات و پیوست، شواهد نوع ۲)

- میزان ساعت مطالعه در دانش آموزان در خانه بالا رفته است.
- زمان کمتری را به بازی های اینترنتی اختصاص می دهند.
- با لحن و تقلید صدا و به خوبی قصه می گویند .

- اطلاعاتشان در زمینه های مختلف بالا رفته است.
- علاقه بیشتری به خرید کتاب و مطالعه پیدا کرده اند.
- اعتماد به نفس آن ها برای صحبت در جمع افزایش یافته است.
- با آشنا شدن روش های صحیح مطالعه، پیشرفت تحصیلی زیادی داشته اند.
- علاقه زیادی به حضور در مدرسه پیدا کرده اند.

طبق سخنان مدیر دبستان: (عکس متن در cd قسمت مستندات و پیوست، شواهد نوع ۲)

- با علاقه در کتابخانه کلاس شرکت می کنند.
- با اعتماد به نفس بالا نمایش، داستان گوئی و شعر خوانی را در مراسم صبحگاه اجرا نمودند
- تعداد دانش آموزان شرکت کننده در کلاس حضوری افزایش یافته است.

طبق سخنان معاون پرورشی مدرسه: (عکس متن در cd قسمت مستندات و پیوست، شواهد نوع ۲)

- بیشتر از قبل به کتابخانه مراجعه می کنند.
- با فنون مختلف قصه می گویند، شعر می خوانند و نمایش اجرا می کنند.
- به خوبی اطلاعات مورد نیاز خود را از بین کتاب ها پیدا می کنند و کمتر به سراغ تحقیق آماده از اینترنت می روند.

طبق خود ارزیابی دانش آموزان: (فیلم و عکس در cd قسمت مستندات و پیوست، شواهد نوع ۲)

- کتاب های بیشتری تهیه و مطالعه می کنیم.
- برای اعضای خانواده و کوچکترها قصه می گوییم.
- اطلاعاتمان در مورد موضوعات مختلف افزایش یافته است.
- داستان نوشته و کتاب داستان تهیه می کنیم.
- برای خودمان کتابخانه تشکیل داده ایم.
- در کتابخانه های مختلف شهر عضو شده ایم و کتاب به امانت گرفته و مطالعه می کنیم.
- از اجرای قصه، معرفی کتاب و ایفای نقش خوشحالیم
- با توجه به نظرات والدین، دانش آموزان، مدیر و معاون مدرسه می توان اذعان داشت که با اجرای راهکارهای ایجاد انگیزه و تشویقی ذکر شده، انگیزه ی دانش آموزان به مطالعه افزایش یافته است و باعلاقه ی بیشتری کلاس را دنبال می کنند.

ب) بررسی سؤال دوم پژوهش

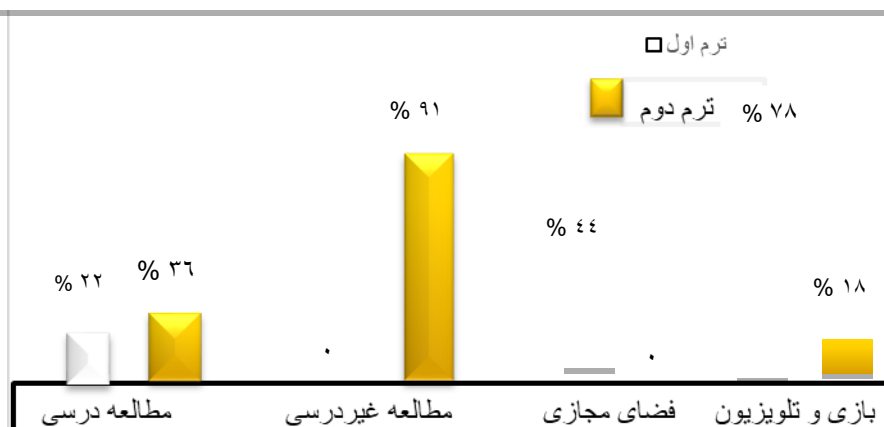
چگونه توانستیم با راهکارهای خلاق، میزان مطالعه روزانه دانش آموزانم را افزایش دهیم؟ جهت پاسخ گوئی به این سؤال از آمار توصیفی استفاده شده است.

نتایج پژوهش حاکی از آن است که میزان زمان اختصاص یافته دانش آموزان به مطالعه ی غیردرسی از ۰ به ۹۱٪، مطالعه ی درسی از ۲۲٪ به ۳۶٪ رسیده که روند افزایشی داشته است و میزان زمان فضای مجازی از ۴۴٪ به ۰، بازی و تلویزیون از ۷۸٪ به ۱۸٪ رسیده است که روند کاهشی داشته است.

دسته	مطالعه درسی		مطالعه غیردرسی		فضای مجازی		بازی و تلویزیون	
	ترم ۱	ترم ۲	ترم ۱	ترم ۲	ترم ۱	ترم ۲	ترم ۱	ترم ۲
درصد	۲۲٪	۳۶٪	۰	۹۱٪	۴۴٪	۰	۷۸٪	۱۸٪

جدول ۴- آماره توصیفی درصد زمان اختصاص یافته به مطالعه و عدم مطالعه در ترم ۱ و ۲ سال تحصیلی

نمودار ۴- نمودار توصیفی درصد زمان اختصاص یافته به مطالعه و عدم مطالعه در ترم ۱ و ۲ سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱

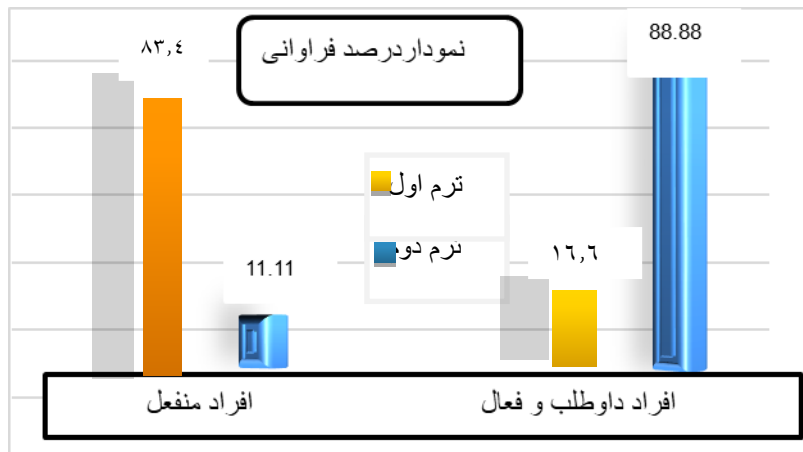
بر اساس یافته ها می توان اذعان داشت که بین درصد زمان اختصاص یافته به مطالعه و عدم مطالعه تفاوت محسوسی وجود دارد و زمان تخصیص یافته به مطالعه به خصوص در زمینه ی غیر درسی رشد چند برابر داشته است. به عبارت دیگر بر اساس یافته های تحقیق می توان بیان داشت که اجرای راهکارهای خلاق مطروحه در افزایش میزان مطالعه ی دانش آموزان تأثیر زیادی داشته است.

ج) بررسی سؤال سوم پژوهش

چگونه توانستم با راهکارهای خلاق، مهارت شرکت فعال در بحث و تدریس کلاسی را به دانش آموزانم بیاموزم؟ مطابق با جدول و نمودار ترسیم شده در زیر و همانطور که در اعتبارسنجی بدان اشاره شد، طبق فهرست ثبت مشاهدات، در پایان سال آمار افراد فعال در بحث های کلاسی از ۱۶,۶٪ به ۸۸,۸٪ افزایش یافت و درصد فراوانی افراد منفعل کاهش یافت و از ۸۳,۴٪ به ۱۱,۱٪ رسید.

افراد فعال		افراد منفعل	
ترم ۱	ترم ۲	ترم ۱	ترم ۲
۶	۳۲	۳۰	۴
۱۶,۶٪	۸۸,۸٪	۸۳,۴٪	۱۱,۱٪

جدول شماره ۵- جدول مقایسه فراوانی افراد فعال و منفعل در ترم ۱ و ۲ سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱

نمودار شماره ۵- نمودار مقایسه درصد فراوانی افراد فعال و منفعل در ترم ۱ و ۲ سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

بر اساس یافته ها می توان اذعان داشت که بین درصد افراد فعال و منفعل در بحث در ترم اول با ترم دوم تفاوت محسوسی وجود دارد و تعداد افراد فعال در ترم دوم افزایش قابل توجهی داشته است. به عبارت دیگر بر اساس یافته های تحقیق می توان بیان داشت که اجرای راهکارهای خلاق مطروحه در افزایش میزان شرکت فعال آن ها در بحث های کلاسی دانش آموزان تأثیر زیادی گذاشته است.

نتایج حاصل از این پژوهش و هم چنین فیلم های و تصاویر تهیه شده در اختیار همکارانم در آموزشگاه قرار گرفت. همگی آن ها از نتایج بدست آمده راضی بودند و مدیر و معاون آموزشی با توجه به موفقیت آمیز بودن راهکارها، پیشنهاد کردند که سایر همکاران نیز این روش ها را جهت تقویت فرهنگ مطالعه و کتابخوانی در کلاس درس به کارگیرند.

نتیجه گیری نهایی و ارائه ی پیشنهادها

اهمیت و جایگاه پژوهش و تحقیق برهمگان، آشکار و روشن است به طوری که در آیات و روایات اسلامی، بارها به روش های مختلف به ارزش و اهمیت مطالعه، تفکر و تحقیق اشاره شده است. تاریخ نشان می دهد که تحول و پیشرفت در زمینه های مختلف علمی، پژوهشی و دینی، مرهون افراد فاضل، دانشمند، اهل تحقیق و پژوهشگر بوده است که زندگی گرانبهای خود را در راه علم و دانش بذل و ایثار کرده اند و اکنون در عصر جدید فناوری و اطلاعات که غرب تمام قوای خود را در رسانه ها و فضای مجازی جهت دلسرد کردن فرزندان این بوم ویر نسبت به آیین اسلام به کار بسته است. مطالعه و کسب آگاهی، مانع نفوذ افکار غربی در اندیشه و عملکرد آن ها می گردد.

بسیاری از شرارت های افراد ناشی از نداشتن آگاهی می باشد. درونی شدن روحیه مطالعه و کتابخوانی باعث می شود آنان در برابر این انحرافات مقاومت بیشتری داشته باشند. والدین و مربیان اگر بخواهند کودکان را با روش های مطالعه و پژوهش آشنا کنند و این امر را در آنان درونی سازند، باید از سنین کودکی شروع کنند چرا که فردا دیراست.

با توجه به این که اولین پل ارتباط و درگیری معلم با دانش آموز در آموزش و پرورش، مقطع ابتدایی می باشد بایستی معلمان عزیز، تقویت روحیه مطالعه و کتابخوانی در دانش آموزان را از همین دوره شروع نمایند و با تکیه بر نتایج تحقیقات پیشین و هم چنین اقدام پژوهی حاضر، اولین قدم در این زمینه، ایجاد علاقه در آن ها نسبت به کتاب، می باشد، زیرا تا از لحاظ قلبی، آماده و پذیرای آن نباشند انجام هر راهکار و عملی در این راستا بیهوده می باشد.

باتوجه به این اقدام پژوهی و مؤثر بودن اکثر راهکارها در ایجاد انگیزه و افزایش معلومات و میزان مطالعه دانش آموزان می توان بدین نتیجه رسید که، معلم به عنوان ایجاد کننده ی شرایط و تسهیل کننده ی یادگیری دانش آموزان می تواند از طریق نوگرایی، انعطاف پذیری، عدم تحمیل دانش آموزان به حفظ و انباشت ذهنی، شوخ طبعی، پرهیز از راهبردها و روش های قالبی

آموزش، زمینه سازی برای ابراز وجود شاگردان و افزایش اعتماد به نفس در آنان، تحریک حس کنجکاوی فراگیران و بالأخره توأم ساختن آموزش با پژوهش، آموزش خلاق و پرورش خلاقیت در کودکان و نوجوانان بپردازد. بنابراین با ترتیب و تدارک مناسبی از ساختارهای فیزیکی کلاس، آموزش و یادگیری براساس ساختار شناختی، فکری، عاطفی و اجتماعی دانش آموزان، می توان موجبات ایجاد انگیزه، رشد، پرورش، خلاقیت و آفرینندگی و تحقیق و پژوهش شاگردان را فراهم ساخت.

در پایان این تحقیق به سخنی از استاد شهید مطهری اشاره می کنم که می فرمایند: "من ستایشگر معلّمی هستم که به من اندیشیدن بیاموزد نه اندیشه هارا" با این سخن، خط بطلان بر آموزش سنتی حافظه محور کشیده می شود و راه تحول، خودباوری و پیشرفت را ترسیم می کند.

موانع و محدودیت ها

- ❖ به دلیل بستن کتابخانه ی مدرسه ای پرمحتوا، مجبور بودیم تنها از کتابخانه کلاسی استفاده کنیم.
- ❖ به دلیل شرایط کرونایی و عدم صدور مجوز جهت بازدید حضوری از کتابخانه عمومی، مجبور شدیم از بازدید مجازی و آنلاین استفاده کنیم.
- ❖ برای تقویت روحیه مطالعه در دانش آموزان به زمان زیادی نیاز داشتیم؛ ولی با توجه به تراکم بالای کلاس این مهم، امکان پذیر نبود، از این رو مجبور شدم از سامانه شاد و مجازی، برای ایجاد انگیزه در دانش آموزان بهره ببرم.
- ❖ دو نفر از دانش آموزان دارای لکنت زبانی بودند که مجبور بودم زمان بیشتری را صرف تقویت اعتماد به نفس آن ها برای شرکت در بحث های کلاسی کنم.

پیشنهادهات

- در پایان به والدین عزیز توصیه می کنم تا قسمتی از زمان خود را به امر مطالعه بپردازند تا فرزندانشان نیز الگو بگیرند. همچنین با عضویت در کتابخانه های عمومی در سطح شهر، فرهنگ مطالعه را در خانواده ی خود و سپس جامعه بالا ببرند.
- به همکاران ارجمند توصیه می کنم تا امر تحقیق و پژوهش را جدی بگیرند و از دانش آموزان خود افرادی اهل مطالعه و پژوهشگر بسازند. همچنین با قرار دادن ساعتی به نام ساعت مطالعه در بین ساعات درسی خود، نسبت به ترویج فرهنگ کتابخوانی سهیم باشند.
- همچنین به مدیران محترم توصیه می کنم کتابخانه ی مدرسه ها را رونق دهند و با فراهم نمودن محیطی شاد، زیبا و پر از کتاب های نو، کاری کنند تا دانش آموزان نسبت به مطالعه ترغیب شوند.

فهرست منابع

- قرآن
- نهج البلاغه
- اسدی سروسنایی، خدیجه و کرمی، نورالله (۱۳۸۷)، بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی مرتبط با گرایش جوانان به مطالعه غیر درسی و مشکلات آن ها در این زمینه: مطالعه موردی شهر شیراز، علوم و فناوری اطلاعات، ۲۳(۴)، ۸۴-۷۱.

- استیگر، رالف سی. (۱۳۷۷). شیوه های مطالعه (علی شکونی، مترجم). تهران: نشریه دبیرخانه هیات امنای کتابخانه های عمومی کشور.
- اصنافی، امیررضا؛ حاجی زین العابدینی، محسن و دانشمند، محترمه (۱۳۹۷)، مطالعه نقش آموزگاران در بهبود کتابخوانی دانش آموزان ابتدایی استان مازندران، مطالعات دانش شناسی، ۱۴، ۹۷-۱۱۵.
- اکبری، ابوالقاسم (۱۳۸۲). روش های مطالعه، تحقیق، یادگیری، امتحان و توصیه هایی به معلمان. چاپ اول، تهران: انتشارات فیض کاشانی.
- بهزادی، حسن و محمودی، حسن (۱۳۹۷). بررسی نقش یادگیری مشاهده ای بر وضعیت مطالعه دانش آموزان پسر دوره ی متوسطه بر اساس نظریه شناختی اجتماعی بندورا، کتابداری و اطلاع رسانی، ۸۱، ۲۵-۵۴.
- جوادزاده، مصطفی (۱۳۸۷). مطالعه چرا و چگونه؟. روزنامه رسالت، ۶۴۱۴، ۱۸. موجود در لینک <http://www.magiran.com>
- خنیفر، حسین؛ طاهری، فاطمه و سیار، ابوالقاسم (۱۳۹۳)، راهکارهای اجرایی ارتقای فرهنگ مطالعه بین دانش آموزان، کتابداری و ساماندهی اطلاعات، ۹۸، ۸۷-۱۰۵.
- خیابانی، ناصر (۱۳۸۱). روش های مطالعه و یادگیری. چاپ اول، تهران: انتشارات شلاک.
- رحمانی، بتول (۱۳۸۴). فرهنگ ایجاد انگیزه مطالعاتی، فرهنگ آموزش، ۱، ۵-۴۷.
- رستگار، معصومه (۱۳۸۴). علل جذب و گریز از دین، پایان نامه کارشناسی ارشد. قم، دانشکده اصول الدین.
- رضایی، الهام (۱۳۹۶). چگونه توانستم دانش آموزان کلاس را به مطالعه و کتابخوانی علاقه مند کنم. اقدام پژوهی، چاپ نشده.
- زیدآبادی، مریم (۱۳۹۵). بررسی رابطه های شیوه های مطالعه و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت و روانشناسی، تهران.
- دلاور، علی (۱۳۹۰). روش تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی. چاپ سی و سوم، تهران: نشر ویرایش.
- دیانی، محمد حسین و تقی پناهی، فاطمه (۱۳۸۷). بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه های مطالعه در دانش آموزان ابتدایی و راهنمایی. کتابداری و اطلاع رسانی، ۱۱ (۳)، ۵۶-۲۲.
- سامانیان، مصیب (۱۳۸۴). بررسی رابطه شیوه های مطالعه و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت و روانشناسی، تهران.
- سیف، علی اکبر (۱۳۹۰). روش های یادگیری و مطالعه. چاپ دوم، تهران: انتشارات دوران.
- شعبانی، احمد و فاضل، مرتضی (۱۳۸۱). مطالعات غیر درسی دانش آموزان دوره متوسطه و شناسایی عوامل مؤثر از نظر دانش آموزان شهرضا، کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۵۰، ۴۷-۵۶.
- شیخی، سعید؛ کرمی، آریتا و کرمی، احمد (۱۳۹۳). بررسی رابطه عوامل ترغیب کننده به مطالعه کتب غیر درسی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مقطع متوسطه شهرستان آبدانان. نخستین همایش ملی علوم تربیتی و روانشناسی، مردشت، شرکت اندیشه سازان مبتکر جوان. بازیابی ۲۳ آذر ۱۳۹۴.
- صاحب الزمانی، محمد و زیرک، آیدا (۱۳۹۰). راهبردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و ارتباط آن با سطح اضطراب امتحان، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۱ (۱)، ۶۸-۵۸.
- صافی، قاسم (۱۳۹۲). روش های عمومی مطالعه و پژوهش. چاپ پانزدهم، تهران: انتشارات ویرایش.
- ظهیری ناو، بیژن و رجبی، سوران (۱۳۹۰). بررسی رابطه کتابخوانی و رشد اجتماعی در دانش آموزان. مطالعات ادبیات کودک دانشگاه شیراز، ۲ (۱)، ۱۶۵-۱۴۵.
- عصاره، فریده و نظری، اشرف (۱۳۹۰). دیدگاه های دانش آموزان دبیرستانی شهرستان شهرکرد در مورد عوامل ترغیب کننده و بازدارنده مطالعه آزاد، فصلنامه مطالعات علمی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۸۷ (۳)، ۷۳-۵۶.

- فهندژ، محبوبه و معصومی، حسین (۱۳۸۴). یادگیری پژوهش محور. چاپ دوم، خرم آباد: انتشارات سروش هدایت.
- محمدی جهرمی، محمد مهدی (۱۳۸۰). بررسی تأثیر مطالعات غیر درسی بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان پسر مقطع راهنمایی منطقه ۲ شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد مرکزی، تهران.
- مرامند، علی (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه غیر درسی از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر دوره کارشناسی در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان، تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی، ۱۶ (۲)، ۹۵-۱۱۴.
- نیازی، نازیلا (۱۳۹۴). پژوهش دانش آموزی... چگونه؟. مجله ی رشد مدرسه ی فردا، ۱۲ (۸۹): ۳-۷.
- ناصح، جواد، فتح قریب بید گلی روح الله (۱۳۹۴). پژوهش و توسعه حرفه ای (اقدام پژوهی). آذربایجان شرقی: انتشارات پژوهش های دانشگاه.
- یداللهی، محمد؛ محمدی بردبری، محمد و محمدی، علی زمان (۱۳۹۴). بررسی میزان و علل استفاده دانش آموزان دوره ابتدایی از کتب غیر درسی در شهرستان شهر کرد. اولین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی، جامعه شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران، انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تهران.
- Doiron, R. (2011). Using a books and a readers to promote reading in school libraries: lessons from the field in IFI.A Conference (pp 13-18).
- Kavi, R. K., Tackie, S. N., & Bugyei, K. A. (2015). Reading for pleasure among junior high school students: case study of the saint andrews Anglican complex junior high school, sekondi. Library philosophy and practice, 0-1.
- Kikas, E., Silinskas, G., Jogi, A. L., & Soodla, P. (2016). Effects of teachers individualized support on children s reading skills and interest in class rooms with different teaching styles. Learning and individual difference, 49, 270-277.
- Mansour ,A. N., Rasoul, M. S., Rauf, R. A. A., & Koh, B. L. (2013). Developing and sustaining reading habit among teenagers. The Asia-Pasific Education Researcher, 22(4), 357-365.